

Halk sağlığı etiği ve meslek ahlakı

M. Murat Civaner^a

^a Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Bursa

Geliş tarihi: 22.06.2015, Kabul tarihi: 09.07.2015

Zorunlu bağışıklamadan toplum sağlığını geliştirme programlarına dek pek çok Halk Sağlığı uygulaması çeşitli değer sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.¹⁻³ Halk Sağlığı Etiği başlığıyla ele alınan bu türden sorunların ülkemizde de tartışılması, özellikle de Halk Sağlığı uzmanlarının gündemine girmesi önemlidir. Örneğin;

- Aileler çocuklarına ulusal bağışıklama programında yer alan bir aşıyı yaptırmama hakkına sahip olmalı mı?
- Bireyin sağlık davranışları sağlık hizmetine erişim hakkını kullanabilmesinin koşulu olarak tanımlanmalı mı?
- Tütün kullanımını azaltmayı ya da günlük bedensel aktiviteyi artırmayı hedefleyen politikaların bireyin özerk kararlarını çiğnemesi haklı çıkarılabilir mi?
- Toplum sağlığı hizmetlerinin ardındaki genelgeçer felsefi yaklaşım yararcılık mı olmalı?
- Olağandışı durumlarda kısıtlı kaynakların adil dağıtımını hangi etik yaklaşımı sağlar?
- Hastalıklardan korunmak ve toplum sağlığını geliştirmek için insan-varlığın genetik yapısına müdahalede bulunmalı mıyız?

- Bulaşıcı hastalıklarda hizmet sunma yükümlülüğü için haklı çıkarılabilen bir sınır var mıdır? Varsa, hangi koşullarda hangi hastalıklar böyle bir sınırın ötesinde kalır?
- Çevre sağlığı sorunlarında tanımlama, araştırma, izleme ve müdahil olma yükümlülüklerinin sınırları hangi değerleri koruyarak tanımlanmalı?

Gibi pek çok başlığın, sorunun taraflarını mümkün olduğunca içeren iradelerce araştırılması, tartışılması, uygulamaya yönelik yol gösterici uzlaşılar oluşturulması gereklidir. Uzmanlık derneklerinin etik kurulları (yaygın bilinenin aksine, 'onur kurulu' olmayıp) bu tür çabalar için uygun yapılanma modelini sağlayabilir. Böylesi bir süreçte Tıp Etiği alanından uzmanların da katkısı alınabilir (Bu katkı bilirkişilik değil, sorunları ayırt etme, etik yaklaşımlarını ve çözümleme yöntemlerini uygulama ve sağlam argüman geliştirme çabalarında kolaylaştırıcılık biçiminde olduğunda etkili olabilecektir).

Yukarıdaki ve benzeri sorulara dair geniş uzlaşıyla oluşturulacak yanıtlar, gereksinilen sağlık hizmetlerine erişimi, Halk Sağlığı uygulamalarının etkinliğini ve toplum tarafından güvenilirliğini artıracak, dolayısıyla sağlık hakkının korunması yönünde anlamlı katkılar sağlayabilecektir.

Sorumlu Yazar: M. Murat Civaner, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Bursa; E-mail: mcivaner@gmail.com

Bununla birlikte, Halk Sağlığı Etiği tartışmalarından daha öncelikli olarak, Halk Sağlığı disiplini için meslek ahlakı kurallarının açık biçimde ifade edilmesi ve duyurulması gereklidir. Böylesi kurallar, bir tıp dalı değil esasen tıbbın kendisi olan Halk Sağlığı disiplininin varlık iddiasına uygun olarak, toplum yararını öncelemesinin güvence altına alınması yönünde bir adım olacak, aynı zamanda, gerek eğitim gerekse bilgi ve politika üretimi çalışmalarında yol gösterecektir. Daha da önemlisi, meslek ahlakı kurallarını belirlemek ve duyurmak Halk Sağlığı'nın ahlaki pozisyonunu da teyit edecektir: *Halk Sağlığı disiplininin etkinlikleri, değerlendirme ve önerileri, bilimsel yöntem, bilimsel bilgi, toplum yararı, sağlık hakkı ve onun bir parçası olarak gereksinilen hizmete erişim hakkından temel almalıdır.* Başka deyişle, örneğin salt ekonomik çıkarlar, ekonomik büyüme ya da şirketlerin gereksinimleri toplum sağlığı karşısında öncelenmemelidir. Böyle bir uzlaşı noktasını yaygın biçimde sahiplenmek, yol göstericiliğinin yanı sıra, pek çok tartışmayı da gereksiz kılacaktır. Halk Sağlığı meslek ahlakı kuralları ayrıca, sağlam bir zemin/ bir başlangıç noktası hazırlayarak, Halk Sağlığı Etiği tartışmalarını kolaylaştıracaktır. Bu nedenlerle tüm Halk Sağlıkçıları, -çoğu kez herkesçe bilindiği ve kabul edildiği varsayılan, ancak somut olaylar karşısında pek de öyle olmadıkları şaşırtıcı biçimde ortaya çıkan- meslek ahlakı kurallarını ortaklaşarak ve açık biçimde ifade etmeye çağırıyorum.

Kaynaklar

1. Coughlin S.S., Soskolne C. L., Goodman K.W (1997). Case Studies in Public Health Ethics. APHA: Washington.
2. Coughlin S.S., Beauchamp T.L (1996). Ethics and Epidemiology. Oxford University Press: Oxford.
3. Nuffield Council on Bioethics (2007). Public Health: Ethical Issues. Cambridge Publishers Ltd: Cambridge.